"İkinci ve üçüncü kontrat devirleri bir an önce başlamalı"

PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı Batu Aksoy, Türkiye'de ilk kez BOTAŞ dışında özel sektörün gaz akışı sağladığını belirterek, "Bundan sonraki süreçte ikinci ve üçüncü kontrat devirlerinin bir an önce başlaması lazım" dedi.

Murat Fırat / Semra Yılmaz

Petrol Platformu Derneği'nin (PETFORM) 7'inci kuruluş yıldönümü münasebeti ile Ankara Hilton Otelı'nde bir resepsiyon düzenlendi. Enerji bürokratları ile enerji sektörünün temsilcilerinin bir araya geldiği resepsiyonda, PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı Batu Aksoy, Türkiye'de petrol ve doğal gaz üretim ve iletimi konusunda bir sunum gerçekleştirdi. PETFORM olarak Türkiye'de petrol ve doğal gaz sektörünün geçmişi, bugünü ve geleceği hakkında ileride özet bilgi sağlayacak kitapçıklar hazırladıklarını belirten Aksoy, "Amacımız, artık sektörde herkesin bildiği konuları tekrarlayarak zamanımızı boşa harcamak değil, ülkemizin geleceğini şekillendireceğine inandığımız enerji, özellikle de doğal kaynaklarımızın etkin kullanımı konusunda objektif bilgi sağlayarak kamu ve özel sektör birlikte hareket edebilmenin yolunu açabilmektir" dedi.

Batu Aksoy

"Son 16 yılda Türkiye rekabet gücünü yitirdi"

Türkiye'de petrol ve doğal gaz aramacılığının tarihçesi hakkında bilgi veren Aksoy, Türkiye'de petrol ve doğal gaz aramacılığında dönüm noktasının, 1954 yılında yürürlüğe giren 6326 sayılı Petrol Kanunu olduğunu söyledi. Petrol Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye'de petrol arama-üretimi alanında hukuki boşlukların ortadan kalktığı ve yabancı yatırımların hızlandığını vurgulayan PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı Aksoy, şöyle konuştu:

"Buna paralel olarak yerli petrol üretimi, 1973 yılına kadar yükseliş kaydetmiştir. Ancak 1973 yılında Türkiye'de petrol fiyatlarının sınırlandırılması ve 20 sayılı Fon uygulaması neticesinde birçok üretici şirket yatırımlarını başka ülkelere kaydırmış, üretim düşmeye başlamıştır. 10 senelik düşüş trendinin ardından gerçekleştirilen liberal düzenlemeler ve dünya piyasalarındaki yüksek petrol fiyatları sayesinde büyük şirketler Türkiye'de yatırıma yönelmiş, petrol üretimi yeniden yükselişe geçerek 1991 yılında zirve noktası olan yıllık 4,4 milyon tona ulaşmıştır. Zirve noktası diyorum, çünkü Türkiye, artan teknolojik imkânlar dünya çapındaki büyük yatırım dalgalarına rağmen bu üretim miktarını tekrar yakalamayı maalesef başaramamıştır. Geçtiğimiz 16 yılda Türkiye, dünya piyasalarındaki gelişmeleri yakından takip ederek yatırım ortamını iyileştirmek bir yana, ilave hukuki ve bürokratik engeller çıkartmak suretiyle kendisiyle aynı risk grubundaki ülkelerle rekabet gücünü yitirmiştir."

"Kanunu tartıştığımız her dakika yüz milyonlarca dolar harcıyoruz"

Son 15 yılda üretimin yüzde 50, arama faaliyetlerinin yüzde 75 azaldığına dikkat çeken Aksoy, yerli üretimin toplam tüketimi karşılama oranının ise yüzde 7'ye kadar gerilediğini ifade etti. Enerji ithalatı faturasının sadece son 5 yıl içerisinde 3 kat artarak 35 milyar doları aştığını bildiren Aksoy, "Dünya petrol piyasalarında varil başına yalnızca 1 Dolar artışın bile dış ticaret açığında 400 milyon Dolar artışa yol açtığı, günümüze kadar potansiyel kara alanlarının yüzde 20'si, deniz alanlarının ise sadece yüzde 1'i aranmış bir ülkede yaşıyoruz. Bu gerçeklere rağmen maalesef hala arama-üretim yatırımlarını teşvik etmeye çekiniyor, yeni kanunun milli menfaatlerimize uygun olup olmadığını tartıştığımız her dakika yüz milyonlarca dolar harcamaya devam ediyoruz" şeklinde konuştu. Aksoy, PETFORM üyesi 26 şirket olarak, ulusal çıkarları savunmanın yolunun, doğal kaynak potansiyelini objektif olarak araştırmak, en etkin şekilde ekonomiye katmak, bu sayede enerjide dışa bağımlılığı azaltmak suretiyle devletin uluslararası gücünü artırmaktan geçtiğini düştündüklerini belirterek, "Bu nedenle ülkemizdeki yatırımları kesinlikle tetikleyeceğine inandığımız Türk Petrol Kanunu'nun bir an önce Meclis gündemine getirilerek yasalaşması gerektiğine inanıyoruz" dedi.

"Yerli doğal gaz üretimi 2006 yılı sonu itibariyle 900 milyon metreküpe ulaştı"

Genel kanının aksine Türkiye'de doğal gazın, ithalatından önce ülke topraklarında üretilmeye başlandığını hatırlatan PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı Aksoy, "1970 yılında Kırklareli'nde tespit edilen ilk doğal gaz, 6 yıl sonra Pınarhisar Çimento Fabrikası'nda kullanılmaya başlanmıştır" dedi. Doğal gaz ithalatına paralel olarak üretim faaliyetlerinin de devam ettiğini ve 2006 yılı sonu itibariyle yılda 900 milyon metreküpe ulaştığını ifade eden Aksoy, ancak bu rakamın, ne Türkiye'nin potansiyelini gösteren, ne de her yıl katlanarak artan tüketimini karşılayabilen bir miktar olduğunu kaydetti. "Son 20 yılda tüketimi 72 kat artarken üretimi sadece 3 kat artmış, üretimi artmasına rağmen, daha hızlı artan tüketim nedeniyle yerli üretimin toplam tüketimi karşılama oranı yüzde 3'e gerilemiş bir ülkede yaşıyoruz" şeklinde konuşan Aksoy, bu gerçeklere rağmen hala doğal gaz arama-üretim yatırımlarını tetikleyecek Türk Petrol Kanunu'nun tartışılarak zaman kaybedildiğini savundu. Doğal gaz alanında en önemli gelişmenin ithalat tarafında yaşandığına işaret eden Aksoy, şöyle devam etti:

"Şu anda imzalanmış olan 8, halihazırda gaz alımı devam eden 6 anlaşma bulunmaktadır. 2006 yılında ithalat oranlarına baktığımızda, toplam 30,7 milyar metreküp doğal gaz alımında Rusya'ya bağımlılığın ne kadar ciddi boyutta olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Geçtiğimiz 20 yılda tüketim oranı her yıl ortalama yüzde 20 oranında artarken, aynı artış trendinin önümüzdeki yıllarda daha da katlanarak devam edeceği öngörülmektedir. BOTAŞ'ın tahminine göre 2007 yılını 35,7 milyar metreküp doğal gaz tüketimiyle kapatacak olan Türkiye, önümüzdeki 20 yıl içerisinde talebini tam ikiye katlayacaktır. Bu talebin bu denli yüksek ivmeyle artması, hiç kuşkusuz beraberinde doğal gaz piyasasının çok daha sağlıklı işlemesi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyaca karşılık vermek üzere 2001 yılında yürürlüğe giren 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu, piyasadaki mevcut monopol yapıyı değiştirmiş, yerine şeffaf ve rekabetçi bir yapının oluşturulmasını öngörmüştür. Yasada öngörülen, ancak geçen 6 yıl zarfında bir türlü gerçekleştirilemeyen noktaları artık bu sektördeki sanırım buradaki herkes açık bir şekilde bilmektedir; tekrarlamaya gerek olmadığını düşünüyorum."

"Orta ve uzun vadeli enerji stratejileri acilen oluşturulmalı"

Piyasadaki tüm oyuncuların yeni liberal düzene uyum sağlayabilmeleri için bir 'geçiş süreci' tanınması gerektiğini ifade eden Aksoy, PETFORM üyesi 26 şirket olarak doğal gaz piyasasına dair beklentilerini şöyle sıraladı:

"BOTAŞ tarafında yalnızca 'hesap ayrıştırılması' değil, yasada öngörülen tüm yükümlülüklerin ivedilikle yerine getirilmesi, bazı durumlarda şahit olduğumuz hakim konumun kötüye kullanılmasının engellenmesi ve eşit rekabet koşullarının oluşmasının sağlanması, şirketler tarafından tüm yükümlülükler yerine getirilmesine rağmen bir türlü tamamlanamayan kontrat devri sürecinin yeni devirlerle hızlandırılarak, kanunda da öngörüldüğü üzere BOTAŞ'ın pazar payının 2009 yılına kadar yüzde 20'ye düşürülmesi hedefine mümkün olduğunca yaklaşılması ve mevcut anlaşmaların 2012 yılından itibaren sona ermeye başlayacağı önümüzdeki dönem için orta ve uzun vadeli enerji stratejilerinin acilen oluşturulması."

"Amacımız tüketiciye faydalı bir gaz arzı sağlamak"

Shell Enerji YKB Başkanı Nusret Cömert:

"Kontrat devirleri ihale sürecinde en son aşama 4 Aralık 2007 tarihinde tamamlandı. Yani BOTAŞ bütün yükümlülüklerimizi yerine getirdiğimizi teyit eden bir mektubu bizlere 4 Aralık 2007 tarihinde tebliğ etti. İhale şartnamesine göre ilk gazın akışı 19 Aralık tarihinde gerçekleşecek. Böylece 19 Aralık'ta ilk özel sektör doğal gazı Türkiye'ye ulaşacak.

Burada önemli olan liberasyon için bu adımın atılmış olması ve bundan sonra çoklu ikmalciye geçilmesidir. Bilindiği gibi doğal gaz piyasasında önemli olan ikmal liberasyonunun sağlanmasıdır. Doğal gaz dağıtımında atılan adımlar da önemliydi ancak ikmal liberasyonu-nun sağlanması gelecekte asıl rekabet koşullarının tesis edilmesi için önemli bir adım olacak. BOTAŞ'ın bugüne kadar yapmış olduğu değerli ikmal hizmetlerinin yanı sıra ilk kez bir özel sektör şirketinin de ithalat ve toptan satış alanında piyasaya girmesi çok önemli bir adımdır. Bunun etkileri zaman içerisinde görülecektir. Nihai amacımız; gaz tedarikinde çeşitliliği temin ederek tüketiciye en ekonomik ve faydalı biçimde gaz arzını sağlamaktır."

"Piyasa daha fazla liberalleşmeli ve çok sayıda yeni gaz girişi sağlanmalı"

DİVİD Yönetim Kurulu Kurucu Başkanı ve Bosphorus Gaz Genel Koordinatörü Turgrul Erkin

Serbest ve rekabetçi bir doğalgaz piyasasının oluşturulması için yapılan çalışmalarda belli bir aşamaya geldik. Bu konuya destek veren herkese teşekkür borçluyuz. Uygulaması uzun süre askıda kalan Doğal Gaz Piyasası Kanunu'nun uygulanması yönünde önemli bir adım atıldı. Böylelikle devir işlemleri fiilen başladı ve şimdi prosedür yürütülüyor. Buna paralel olarak bizler de, uygulamaya geçildiği zaman işlemler nasıl yürüyecek, mevzuatla ilgili ne gibi sorunlarla karşılaşabiliriz gibi konular üzerinde çalışmalarda bulunuyoruz. Sistem tam anlamıyla çalışmaya başlayınca ne gibi sorunlar çıkar ve bu sorunları nasıl çözeriz üzerine yoğunlaşmış durumdayız. Çünkü şu anda hazırlanan ŞİD dahil bütün prosedürler, BOTAŞ'ın tek aktör olduğu dönemlerde hazırlandı. Bu düzenlemelerin çok aktörlü piyasa ile örtüşmeyen yanları var. Yeni aktörlere göre ŞİD'i ve diğer prosedürleri düzenlemeyi taraflar haklı ve uygun buldular. Bu konuda daha önce EPDK, BOTAŞ, PETFORM, DİVİD ve sektörün katılımıyla çok geniş bir toplantı düzenledik. Aşama aşama sonuç alınabileceğini düşünüyorum.

Biz Türkiye'de liberal ve rekabetçi bir piyasanın daha yararlı olacağı inancı ile işe başladık. Beklentilerimiz de yürürlükteki kanunlar çerçevesinde bu yöndedir. Onun için şu an karşı karşıya olduğumuz küçük sorunların çözülmesi gerekir ki sistem daha iyi yürüsün. Çözülmezse sistem yine yürür ama amaç bu değil; amaç el birliğiyle bu iş en iyi şekilde yapmak. Bu anlayış birliğiyle bürokratik sorunlar ortadan kalkar. Türkiye çok yakında serbest piyasanın kazanımlarından faydalanmaya başlayacak. Bu bakımdan kontrat devirleri mutlaka sürmeli ve yeni şirketler de bu sürece katılmalıdır.

"Kontrat devirleri piyasayı olumlu etkileyecek"

Avrasya Gaz Genel Müdürü Can Tahincioğlu:

"Süreç prosedürlere uygun bir biçimde ilerledi. Bir takım gecikmeler yaşanmış olsa da herkes üzerine düşen görevleri yerine getirmeye çalıştı. Bu gecikmeler kontrat devirlerinin ilk defa yapılmasından ve şartnameye göre şirketlerin belli bir saraya göre bu sürece dahil olmalarından kaynaklandı. Bunların dışında özel bir gecikme nedeni yok. Ancak bu gecikmeyi de normal karşılamak gerekir. Kısa bir süre içerisinde ilk gaz akışı Shell tarafından başlatılacak ve inşallah yürürlüğe girecek. Bundan sonraki süreçte teorik olarak öngörülen hususların pratiğe nasıl yansıyacağını göreceğiz. Çok büyük gelişmelerin olacağını zannetmiyoruz ama şu anda önümüzde olan, tartıştığımız, BOTAŞ ve EPDK ile görüştüğümüz ŞİD var. ŞİD bizlere farklı sıkıntılar yaşatacaktır mutlaka. Ama bu sıkıntıları da aşacağımızı ümit ediyoruz. Kontrat devirlerinin birinci gün olmasa da önümüzdeki günlerde mutlaka piyasaya olumlu etkileri olacak. Zaten liberal piyasanın oluşmasındaki en büyük hedeflerden bir tanesi piyasada çeşitliliğin sağlanmasıdır. Önümüzdeki süreçte doğal gaz piyasasında devlet tekelinden serbest piyasaya geçişi göreceğiz. Buna kesinlikle inanıyoruz. Zaten bizim bu inancımız olmasaydı bu işe girmezdik. Bizler liberal piyasayı tesis etmek için çaba gösteren birer oyuncuyuz. Bu oyundaki görevimizi de en iyi şekilde yerine getirmeyi istiyoruz. Bu noktada bizim, 'Kontratları aldık, sorumuzu ya da yapacağımız kalmadı' şeklinde bir düşüncemiz yok."

"İkinci ve üçüncü kontrat devirlerinin bir an önce başlaması lazım"

PETFORM Yonetim Kurulu Başkanı Batu Aksoy:

"İki senelik bir çalışmanın ardından iyi bir noktaya gelindi ve bundan büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Kısa bir süre içerisinde ilk devrolunan kontratın işleme konulması yani Türkiye'de ilk kez BOTAŞ dışında özel sektörün gaz akışı sağlamasına tanıklık ediyoruz. Bu noktada BOTAŞ'a da teşekkürlerimizi sunuyoruz. Yeri geldiğinde eleştirdiğimiz gibi takdir etmesini de bilmemiz gerekir. Bu sürecin yavaş işlediği bir gerçek. Ancak her şeyin ilk zordur ve uzun sürer. Bundan sonraki süreçte ilk kontrat devrinin diğer kazananlarının işe koyulması ve belki de daha önemlisi, ikinci ve üçüncü kontrat devirlerinin bir an önce başlaması lazım. Bu noktaya ulaşılması 6-7 senelik bir süreç gerektirdi. Ancak 2008 yılında daha hızlı bir liberasyon görmeyi bekliyoruz. LNG ithalatının serbest bırakılmasına ilişkin yasal bir düzenleme yapıldığı konuşuluyor. Ancak henüz resmi bir açıklama gelmedi. PETFORM olarak sadece LNG'nin değil her türlü ithalatın serbest bırakılmasının doğru olduğuna inanıyoruz. Aksi takdirde piyasanın liberalleşmesi mümkün değil. Tam anlamıyla liberasyonun olabilmesi için özel sektörün istediği yerden istediği gazı getirebilmesi ve tüketicilere uygun koşullarda sunulması gerekir.

"Piyasa daha fazla liberalleşmeli ve çok sayıda yeni gaz girişi sağlanmalı"

Enerco Yönetim Kurulu Başkanı Fatih Baltacı:

"İlk olması nedeniyle bir takım sıkıntılar yaşandı. Ancak bundan sonraki süreçte benzer sıkıntıların yaşanmayacağını ümit ediyoruz. En azından bizler geleceğe olumlu bakmaya çalışıyoruz. Bence şu anda ihale süreci tamamlanmıştır; bunu tartışmaya bile gerek yok. Bu bir ithalat değil toptan satış meselesidir. Türkiye'de artık toptan satış nasıl oluşur, konuya ilişkin sorunlarımız, ŞİD'in nasıl olacağı, serbest tüketicilerin nasıl gaz alacağı, şu anda serbest piyasanın olup olmadığı gibi hususlar bizim getireceğimiz gazı piyasaya nasıl sunacağımıza bağlı. Bundan sonraki esas sorunlarımız bunlar. Bu sorunların yaşanması da doğaldır. Ancak Türkiye 2001 yılından bugüne kadar olan hazırlık dönemini bir parça verimsiz kullandı, yapılması gerekenlerin çoğu yapılmadı. Tabii bu konuda bir inancın olması gerekiyordu. Bu işin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği tartışıldığı için hep birlikte bu sorunların altında kaldık. Şu anda süreç işliyor, bu sıkıntıları hep birlikte yaşayacağız. Bu konuda piyasada çok büyük bir kaos olmamasını ümit ediyoruz. Bugüne kadar piyasa karşılaştırma olanağına sahip olamadığı için bu sürecin etkilerini şimdiden kestiremiyor. Piyasa doğal gazı bazen çok ucuza bazen de çok pahalıya alıyordu. Piyasa şu anda doğal gazı global piyasalardaki koşullarla paralel bir şekilde gazı almak zorunda. Bizim en büyük şanssızlığımız; hem petrol fiyatlarının en yüksek seviyelere çıktığı bir dönemde kontrat devir sürecini yaşıyor olmamız.

Piyasanın, bizim piyasaya girişimizi fiyatların yükselişi ile birleştirmemesini ümit ediyoruz. Çünkü bazı gelişmeler bizim dışımızda yaşanıyor. Hem fiyat hem de sistemin kullanışı açısından sübvansiyon yapılmazsa bu süreç piyasa açısından oldukça verimli bir hal alır. Şu anda Türkiye doğal gaz, petrol, kömür ve LPG'yi ithal ediyor. Önemli olan; bunların hangisinin hangi alanlarda daha verimli kullanılacağıdır. Örneğin ben doğal gaz ithal ediyorum diye doğal gaz hayranı olan birisi değilim. Ancak sanayi kullanım kapasitelerinden dolayı evsel kullanımın sübvanse edilmesi veya tam tersinin olması doğru değil. Ekonomik gerekçeler ortaya konulsun ki herkes tercihini ona göre yapsın. Şu anda dağıtım şirketlerinin iki sıkıntısı var. Dünyadaki petrol ve doğal gaz fiyatlarındaki yükseliş nedeniyle, hem kar marjları düşüyor hem de abone alma konusunda büyük sıkıntılar yaşanıyor. Bu da bizim için önemli bir sorun. Bu nedenlerden dolayı bürokratik engellerin mümkün olduğunca azaltılması lazım. Bir an önce piyasa daha fazla liberalleşmeli ve çok sayıda yeni gaz girişi sağlanmalı. Yeni gaz da sistemi olmayan bir ülkeye girmez. Liberal piyasanın faydaları uzun vadede görülecektir. Bundan sonraki süreçte petrol fiyatlarının çok aşağılara düşmesini beklemiyoruz. Doğal gaz fiyatları da petrol fiyatlarına endeksli olduğu için, demek ki bütün dünya bundan sonra pahalı gaz fiyatlarına mahkum olacak. Bunun için de doğal gazı mümkün olduğu kadar verimli kullanmayı öğrenmemiz lazım."

"Zorlukların giderilmesi için yeni düzenlemeler üzerinde çalışılıyor"

GAZBİR Yönetim Kurulu Üyesi Yaşar Arsları:

"Türkiye'deki doğal gaz sektörü çok hızlı gelişti. Sanayinin hızlı gelişiminin yanı sıra hava kirliliği ve çevre faktörleri nedeniyle evsel tüketimde de çok büyük bir artış yaşandı. Piyasaya yeni tedarikçilerin girişi bu piyasayı olumlu bir şekilde etkileyecektir. Özellikle Avrupa'da yaşanan sürecin sıkıntılarını iyi bir biçimde irdeleyerek benzer sıkıntıları yaşamamak için önlemler alıyoruz. Fiyatların tüketiciye olumsuz yansımaması için ŞİD ve tarifeler konusunda yapılan düzenleme-lerde bazı önlemler üzerinde çalışıyoruz. Bu konuda BOTAŞ ve EPDK da yoğun bir çalışma içerisinde. Doğal olarak her başlangıç zordur ancak bu zorlukların giderilmesi için yeni düzenlemeler yapılıyor. Bu gelişmelerin ülkemiz açısından hayırlı olacağı kanısındayım."